

Symbioza człowieka i natury w malarstwie François Milleta

- [Symbioza człowieka i natury w malarstwie François Milleta](#)

Symbioza człowieka i natury w malarstwie François Milleta

Jean-Francoise Millet, „Anioł Pański”, 1857-1859, Muzeum Orsay, Paryż, wikiart.org, domena publiczna

Ważne daty

1814-1875 – lata życia François Milleta

1837 – wyjazd do Paryża, studia w Akademii Sztuk Pięknych

1849 – osiedlenie się we wsi Barbizon,

1849 – powstanie obrazu *Siewca*,

1857 – powstanie obrazu *Kobiety zbierające kłosa*

1859 – powstanie obrazu *Anioł Pański*

Scenariusz lekcji dla nauczyciela

Źródło: online-skills, licencja: CC0.

II. Zapoznanie z najwybitniejszymi dziełami w zakresie architektury i sztuk plastycznych. Uczeń:

- wymienia i rozpoznaje najbardziej znane dzieła sztuki różnych epok, stylów oraz kierunków sztuk plastycznych;
- wskazuje twórców najbardziej reprezentatywnych dzieł;
- umiejszcza dzieła w czasie (wskazuje stulecie powstania dzieł sztuki dawnej, a w przypadku dzieł sztuki nowoczesnej i współczesnej datuje je z dokładnością do połowy wieku), w nielicznych przypadkach, dotyczących sztuki nowoczesnej i współczesnej, zna daty powstania dzieł lub datuje je z dokładnością jednej dekady;
- wymienia podstawowe gatunki w dziełach sztuk plastycznych, m.in. portret (w tym autoportret, portret psychologiczny i oficjalny), pejzaż (w tym: wędzida, marina, pejzaż ze sztafżem), sceny: rodzajowa, religijna, mitologiczna, historyczna (w tym batalistyczna), martwa natura, akt;
- identyfikuje najbardziej reprezentatywne i najstynniejsze dzieła na podstawie charakterystycznych środków warsztatowych i formalnych oraz przyporządkowuje je właściwym autorom;
- formuluje samodzielne, logiczne wypowiedzi argumentacyjne na temat dzieł sztuki.

III. Zapoznanie z dorobkiem najwybitniejszych twórców dzieł architektury i sztuk plastycznych. Uczeń:

- wymienia najistotniejszych twórców dla danego stylu lub kierunku w sztuce;
- zna najwybitniejsze dzieła z dorobku artystycznego wybitnych przedstawicieli poszczególnych epok, kierunków i tendencji w sztuce od starożytności po czasy współczesne, z uwzględnieniem artystów schyłku XX i początku XXI wieku;
- syntetyzuje twórczość artystów powszechnie uznawanych za najwybitniejszych w czasie, w którym tworzyli (z dokładnością do jednego wieku, a w przypadku twórców sztuki nowoczesnej i współczesnej – z dokładnością do połowy wieku) oraz we właściwym środowisku artystycznym;
- łączy wybrane dzieła z ich autorami na podstawie charakterystycznych środków formalnych;
- na podstawie przedłożonych do analizy przykładów dzieł formuluje ogólne cechy twórczości następujących twórców: Fidiasz, Poliklet, Praksyteles, Giotto, Jan van Eyck, Hieronim Bosch, Masaccio, Sandro Botticelli, Leonardo da Vinci, Michał Anioł, Andrea Mantegna, Piero della Francesca, Rafael Santi, Giorgione, Tycjan, Jacopo Tintoretto, Pieter Bruegel Starszy, Albrecht Dürer, Hans Holbein Młodszy, Donatello, Filippo Brunelleschi, Andrea Palladio, El Greco, Caravaggio, Gianlorenzo Bernini, Francesco Borromini, Diego Velázquez, Bartolomé Esteban Murillo, Georges de la Tour, Nicolas Poussin, Claude Lorrain, Peter Rubens, Anton van Dyck, Frans Hals, Rembrandt van Rijn, Jan Vermeer van Delft, Antoine Watteau, Jacques Louis David, Jean Auguste Dominique Ingres, Antonio Canova, Berthel Thorvaldsen, Francisco Goya, Eugène Delacroix, Caspar David Friedrich, William Turner, John Constable, Gustave Courbet, Jean François Millet, Eduard Manet, Claude Monet, Edgar Degas, August Renoir, Georges Seurat, Vincent van Gogh, Paul Gauguin, Paul Cézanne, Henri de Toulouse-Lautrec, August Rodin, Gustaw Klimt, Alfons Mucha, Antonio Gaudí, Edward Munch, Henri Matisse, Pablo Picasso, Umberto Boccioni, Wasyl Kandinsky, Piet Mondrian, Kazimierz Malewicz, Marcel Duchamp, Giorgio de Chirico, Salvador Dalí, René Magritte, Marc Chagall, Amadeo Modigliani, Jackson Pollock, Andy Warhol, Roy Lichtenstein, Claes Oldenburg, Francis Bacon, Yves Klein, Niki de Saint Phalle, Christo, Duane Hanson, Victor Vasarely, Alberto Giacometti, Constantin Brancusi, Henry Moore, Le

Corbusier, Frank Lloyd Wright, oraz artystów polskich i działających w Polsce (m.in. takich jak: Wit Stwos, Bartłomiej Berrecci, Tylman z Gameren, Dominik Merlini, Bernardo Belotto, Marcelli Bacciarelli, Piotr Aigner, Piotr Michałowski, Artur Grottger, Henryk Rodakowski, Jan Matejko, Józef Chełmoński, Maksymilian i Aleksander Gierymscy, Józef Brandt, Olga Boznańska, Józef Pankiewicz, Władysław Podkowiński, Jan Stanisławski, Leon Wyczółkowski, Henryk Siemiradzki, Xawery Dunikowski, Stanisław Wyspiański, Józef Mehoffer, Jacek Malczewski, Witold Wojtkiewicz, Witkacy, Leon Chwistek i inni przedstawiciele grupy formistów, przedstawiciele grupy Rytm, kapistów i grupy „a.r.”, Tadeusz Makowski, Andrzej Wróblewski, Tadeusz Kantor, Jerzy Nowosielski, Alina Szapocznikow, Władysław Hasior, Roman Opałka, Magdalena Abakanowicz);

8. formułuje samodzielne, logiczne wypowiedzi argumentacyjne na temat twórczości wybitnych artystów.

IV. Kształcenie w zakresie rozumienia i stosowania terminów i pojęć związanych z dziełami sztuki, ich strukturą i formą, tematyką oraz techniką wykonania. Uczeń:

2. zna terminologię związaną z opisem formy i treści dzieła malarskiego, rzeźbiarskiego i graficznego, w tym m.in. nazwy formuł ikonograficznych, słownictwo niezbędne do opisu kompozycji, kolorystyki, relacji przestrzennych i faktury dzieła;

6. właściwie stosuje terminy dotyczące opisu treści i formy dzieł sztuk plastycznych;

V. Zapoznanie ze zbiorami najważniejszych muzeów i kolekcji dzieł sztuki na świecie i w Polsce, a także z funkcją mecenatu artystycznego oraz jego wpływem na kształt dzieła sztuki. Uczeń:

4. łączy dzieło z fundatorem, mecenasem lub marszandem, dla którego powstało;

Nauczysz się

charakteryzować tematykę dzieł Milleta;

dokonywać analizy formalnej wskazanych obrazów Milleta;

określać znaczenie Milleta dla realizmu w malarstwie.

Droga twórcza Milleta

Jean-François Millet (1814–1875) pochodził z zamożnej rodziny chłopskiej z okolic Cherbourg. Miało to ogromne znaczenie dla całej jego twórczości poświęconej tematyce wsi i związkom człowieka z naturą, a szczególnie pracy na roli. Zdolności przyszłego artysty spotkały uznanie, akceptację rodziców oraz pomoc pierwszych nauczycieli, czego wynikiem było stypendium w Paryżu, gdzie został przyjęty do Akademii Sztuk Pięknych, uczył się u Paula Delaroche’a. Nie podzielał **akademizmu** swoich nauczycieli. Zarabiał na życie malowaniem portretów.

“ Dwa lata później skutkiem niepowodzenia w konkursie Prix de Rome traci stypendium i z braku pieniędzy musi wrócić do Cherbourg, gdzie utrzymuje się z malowania portretów. W 1841 roku żeni się z Pauline-Virgienie Ono i wyjeżdża z nią do Paryża. Po niepowodzeniach na Salonie i śmierci żony w 1844r. wraca na krótko do Cherbourg. Już w następnym roku opuści go ostatecznie wyjeżdżając wraz z Catherine Lemaire, jego służącą, która zostanie jego towarzyszką do końca życia. Nadchodzi rok 1849

a wraz z nim epidemia cholery. Millet i Catherine z trójką dzieci wraz z rodziną Charles'a Jacque'a szukają schronienia na skraju lasu Fontainebleau w wiosce Chailly. Leży ona nieopodal Barbizon, gdzie malarze przybywają już od lat by malować „z natury”. Millet zamierza spędzić tam kilka tygodni a pozostaje na stałe i tam powstają jego największe dzieła. Znajduje wreszcie miejsce do życia i pracy, pejzaż, przyjaciół, wioskę, która przypominała jego rodzinne strony. Co chyba najważniejsze, to znalezienie się w gronie malarzy, którzy – tak jak on – chcieli zaznaczyć swoją obecność w nowym nurcie sztuki. Po latach zostaną nazwani Szkołą z Barbizon.

Źródło: http://www.musee-millet.com/index_htm_files/MILLET%20traduction%20polonais%202015.01.30.pdf
(dostęp z dnia 31.03.20180)

Temat pracy w obrazach Milleta

Z końcem 1840 r. Millet kieruje swoje zainteresowania ku tematyce wiejskiej. Temat ten, przewodzi w jego twórczości, uwzględnia przede wszystkim biedę rolników i ciężką ich pracę. Ukazywał w ten sposób etos pracy ludzi na wsi oraz akcentował więź człowieka z naturą. Przełomowym obrazem po tzw. *okresie kwiecistym* (czas pierwszego małżeństwa, obrazy o charakterze rokokowym) jest *Odpoczynek żniwiarzy*. Obraz przepojony spokojem i dokładnym wymodelowaniem postaci, zapowiada przyszłe dzieła Milleta.

Tak napisał o obrazie amerykański malarz Wheelwright: *Czuje się w tej scenie upalny, letni dzień; można wręcz dostrzec drganie gorącego powietrza, można poczuć odurzający zapach kwiatów, usłyszeć brzęczenie pszczoł; żywe jest doznanie spokoju i pełnego odpoczynku, uroczystej ciszy przenikającej całą kompozycję.*

Jean-Francoise Millet, „Odpoczynek żniwiarzy”, 1848, Luwr, Paryż, wikimedia.org, domena publiczna

Później Millet tworzy cały cykl 10 rysunków przedstawiających pracę na roli i podejmuje temat ten na płótnach. Należy do nich obraz *Siewca* (1850) jeden z wielu obrazów Milleta kopiowanych przez van Gogha

“ 1 Owego dnia Jezus wyszedł z domu i usiadł nad jeziorem. 2 Wnet zebrały się koło Niego tłumy tak wielkie, że wszedł do łodzi i usiadł, a cały lud stał na brzegu. 3 I mówił im wiele w przypowieściach² tymi słowami:

«Oto siewca wyszedł siał. 4 A gdy siał, niektóre [ziarna] padły na drogę, nadleciały ptaki i wydziobały je. 5 Inne padły na miejsca skaliste, gdzie niewiele miały ziemi; i wnet powschodziły, bo gleba nie była głęboka. 6 Lecz gdy słońce weszło, przypaliły się i uschły, bo nie miały korzenia. 7 Inne znowu padły między ciernie, a ciernie wybujały i zagłuszyły je. 8 Inne w końcu padły na ziemię żyzną i plon wydały, jedno stokrotny, drugie sześćdziesięciokrotny, a inne trzydziestokrotny. 9 Kto ma uszy, niechaj słucha!».

(...) 8 Wy zatem posłuchajcie przypowieści o siewcy! 19 Do każdego, kto słucha słowa o królestwie, a nie rozumie go, przychodzi Zły i porywa to, co zasiane jest w jego sercu. Takiego człowieka oznacza ziarno posiane na drodze. 20 Posiane na miejsce skaliste oznacza tego, kto słucha słowa i natychmiast z radością je przyjmuje; 21 ale nie ma w sobie korzenia, lecz jest niestały. Gdy przyjdzie ucisk lub prześladowanie

z powodu słowa, zaraz się załamuje. 22 Posiane między ciernie oznacza tego, kto słucha słowa, lecz troski doczesne i ułuda bogactwa zagłuszają słowo, tak że zostaje bezowocne. 23 Posiane w końcu na ziemię żyzną oznacza tego, kto słucha słowa i rozumie je. On też wydaje plon: jeden stokrotny, drugi sześćdziesięciokrotny, inny trzydziestokrotny».

Źródło: <https://biblia.deon.pl/rozdzial.php?id=256> (dostęp z dnia 31.03.2018)

Jean-Francoise Millet, „Siewca”, 1850, Museum of Fine Arts, Boston, [wikimedia.org](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Jean-Francois_Millet_-_The_Sower_-_WGA00399.jpg), domena publiczna

Wystawiony na Salonie w 1857 r. obraz *Kobiety zbierające kłosa* został bardzo skrytykowany za naturalizm postaci i odwagę w pokazywaniu nędzy na wsi. Widać na nich, jaką relację ma człowiek z naturą, jak walczy o przetrwanie. Kobięcie po prawej stronie z wyraźnym mozołem przychodzi schylić się ponownie. W tle są żniwa, jednak to nie dla kobiet z przodu są zbiory. Dla nich pozostały resztki. Ukazuje w ten sposób rozbieżność społeczną w warstwie chłopskiej.

“ Millet pracuje na cienko zagruntowanym na białą płótnie. W ostatnim okresie zastosuje kolorowe grunty, które jego malarstwu nadadzą świetlistą tonację. Podstawowy rysunek szkicuje węglem lub czarną kredką, następnie wzmacnia kontury i kładzie niezbędne cienie delikatnym pociągnięciem tuszu. W swym malarstwie posługuje się metodą klasyczną - mocnym światłem i grubą warstwą farby. Bryłę ciała wydobywa za pomocą kontrastu światłocieni. Stosowanie cienkiej warstwy farby pozwala dostrzegać prześwitującą jasną warstwę gruntową, co potęguje głębię obrazu.

Źródło: *Wielcy Malarze, ich życie, inspiracje, dzieło*. Nr 26, s. 12.

Jean-Francoise Millet, „Kobiety zbierające kłosa”, 1857, Muzeum Orsay, Paryż, [wikimedia.org](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Jean-Francois_Millet_-_The_Women_Gathering_Sheaves_-_WGA00400.jpg), domena publiczna

Anioł Pański jest uznawany za arcydzieło. Jest świadectwem pobożności wieśniaków w tamtych czasach. Malarz w bardzo umiejętny sposób daje wyraz aury krajobrazu jednocześnie, pokazując relację chłopca do ziemi oraz w jak wielkiej pokorze i dziękczynieniu w stosunku do przyrody i Boga żyli ludzie. Zachód słońca jest bardzo sugestywny, skupienie postaci zaraża widza podniosłą atmosferą.

“ Powstał na zamówienie amerykańskiego malarza Thomasa G. Appletona i - nigdy nie odebrany - dwa lata przeleżał w pracowni. Sprzedany w 1860 roku za 1000 franków, przechodził później z rąk do rąk, przy każdej kolejnej transakcji uzyskując wyższą cenę, która w roku 1881 dochodzi do 160 tysięcy franków. Nabywcą jest Sacretan. Po ośmiu latach, w czasie wyprzedaży jego kolekcji, o kupno obrazu ubiegają się American Art Association i Antoine Proust, reprezentujący grupę francuskich mecenasów dążących do wzbogacenia tym płótnem kolekcji Luwru. Po zacieklej licytacji Proust zwycięża, kładąc na szalę 553 tysiące franków! Cóż z tego - Izba Deputowanych nie uchwała budżetu na uzupełnienie dotychczas zebranej kwoty, nie przynosi też pożądanego rezultatu rozprisanie subskrypcji. *Anioł Pański*, ku rozczarowaniu Francuzów, przechodzi w ręce Amerykanów. Jednak po kilku miesiącach, w roku 1890 Alfredowi

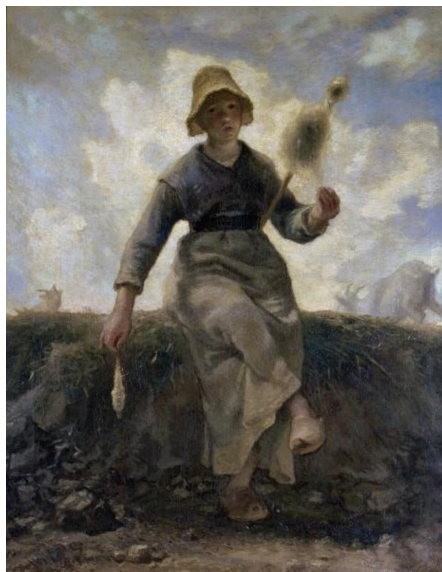
Chauchard, dyrektorowi magazynów Luwru, udaje się odkupić płótno za cenę 800 tysięcy franków, co opinia publiczna uzna jednogłośnie za gest patriotyczny. Ostatecznie obraz przekazany testamentem Chaucharda, zawieszony w Luwrze w roku 1909.

Pomysł dzieła wyjaśnił Millet w liście z roku 1865: „Obraz ten malowałem wspominając, jak to niegdyś, przy pracy w polu, na dźwięk dzwonów babka moja nigdy nie omieszkła nakazać nam przerwania zajęć i odmówienia modlitwy Anioł Pański za tych nieszczęsnych zmarłych, i to bardzo pobożnie, trzymając czapkę w ręku”.

Źródło: <http://najpiekniejszeobrazyswata.blogspot.com/2018/06/anio-panski.html> (dostęp z dnia 31.03.2018)

Jean-Francoise Millet, „Anioł Pański”, 1857-1859, Muzeum Orsay, Paryż, wikiart.org, domena publiczna

W 1866 Millet wyjeżdża z żoną do Vichy na kurację i z zapalem maluje. *Przędka* jest wynikiem jego pracy na nowym dla niego terenie. Postać ujęta jest z żabiej perspektywy, a spojrzenie obserwatora przyciąga wspaniałe niebo zajmujące całą górną połowę płótna, na której ciepłe, rozmigotane kolory obłoków odcinają się od bladego błękitu. Efekt ten uzyskuje nakładaniem przejrzystych plam bieli obłoków na gęstą niebieskość firmamentu. Bardzo zręcznie operuje światłem. Malarz modeluje postać przędki tak plastycznie, iż staje się ona niemal namacalna. Millet przez całą swą twórczość podejmował tematy codziennej pracy na roli i relacji człowiek-przyroda. Przykładem może być obraz *Sadzenie ziemniaków* czy *Pasterka*

Jean-Francoise Millet, *Przędka, pasterka kóz z Owernii*, 1868-1869, Muzeum Orsay, Paryż, alamy.com, CC BY 3.0

Wiele motywów artysta powtarza w różnym czasie swej twórczości. Studiuję dogłębnie postać i relację jej z otaczającą przyrodą. Postacie wydają się być zespolone z naturą. Pejzaż wiejski jest nieodłącznym elementem twórczości Milleta. Na równi traktuje człowieka i naturę. Nie stosuje ujęć typowych dla [sztafażu](#).

Jean-François Millet, „Stogi jesienią”, około 1874, The Metropolitan Museum of Art w Nowym Jorku, flickr.com, domena publiczna

Ćwiczenie 1

Rozpoznaj tytuły obrazów.

.....

.....

.....

Ćwiczenie 2

Uzupełnij zdanie.

Wieś, w której osiedlił się Millet to .

Ćwiczenie 3

Wskaż przełomowy obraz Milleta, powstały po tzw. okresie kwiecistym.

☐ Siewca

☐ Odpoczynek żniwiarzy

☐ Kobiety zbierające kłosa

Ćwiczenie 4

Wskaż zdania prawdziwe na podstawie obrazu Milleta.

- ☐ Postawy postaci wskazujących na skupienie w modlitwie.
- ☐ Tytuł obrazu to Anioł Pański.
- ☐ Spokój kompozycji.
- ☐ Wyraźna pora dnia zaznaczona kolorystyką wskazująca na poranek.
- ☐ Kompozycja jest oparta na kontrastach.
- ☐ Zauważalny blask zorzy wieczornej na postaci kobiety.

Ćwiczenie 5

Wskaż dzieło, którego źródło tematu znajduje się w Biblii.

- ☐ Anioł Pański
- ☐ Siewca
- ☐ Odpoczynek żniwiarzy
- ☐ Kobiety zbierające kłosa

Ćwiczenie 6

Odpowiedz, o jakim obrazie wypowiada się Millet.

Obraz ten malowałem wspominając, jak to niegdyś, przy pracy w polu, na dźwięk dzwonów babka moja nigdy nie omieszkła nakazać nam przerwania zajęć i odmówienia modlitwy Anioł Pański za tych nieszczęsnych zmarłych, i to bardzo pobożnie, trzymając czapkę w ręku.

Odpowiedź:

Ćwiczenie 7

Połącz dzieła z miejscami, w których się znajdują.

Kobiety zbierające kłosa

Museum of Fine Arts, Boston

Stogi jesienią

Muzeum Orsay, Paryż

Odpoczynek żniwiarzy

Luwr, Paryż

Siewca

The Metropolitan Museum of Art w Nowym Jorku

Słownik pojęć

Akademizm

Kierunek w sztuce europejskiej, rozwijający się od XVII w. do końca XIX przede wszystkim w malarstwie i rzeźbie. Malarstwo charakteryzowało się założeniami nawiązującymi do sztuki antycznej, utrzymane w ciemnych tonacjach o tematyce historycznej lub mitologicznej nigdy nie wziętej z codziennego życia. Propagowany głównie przez akademie sztuk pięknych.

klasycyzm

(z łac. pierwszorzędnny, doskonały, wzorcowy, wyuczony) styl w muzyce, sztuce, literaturze oraz architekturze odwołujący się do kultury starożytnych Rzymian i Greków. Powrót do źródeł klasycznych nastąpił już w renesansie jako odrodzenie kultury wielkiego Rzymu. Wpływał na kształt innych nurtów kulturowych tj. manieryzm, barok, rokoko. Trwał do końca XVIII w. Zauroczenie klasyczną harmonią pojawiało się wielokrotnie, także w XX w., np. pod postacią neoklasycyzmu.

Lasek Fontainebleau

Największy obszar leśny położony blisko Paryża, tzw. Puszcza Biere. W XIX wieku las stał się inspiracją dla wielu artystów, takich jak malarze Camille Corot, Claude Monet, August Renoir, Paul Cézanne, Georges Seurat, członkowie szkoły z Barbizon, pisarze Victor Hugo, George Sand, Honoré de Balzac, Gustaw Flaubert, Guy de Maupassant, Marcel Proust i wielu innych.

Salon

Oficjalna, państwowa doroczna wystaw malarska w Paryżu zapewniająca artystom reklamę i uznanie, a wraz z tym możliwość sprzedaży obrazów wśród wpływowych mieszczan.

Szkoła Barbizon

Grupa francuskich malarzy, którzy w latach 1830-1860/70 tworzyła w okolicach podparyskiej wioski Barbizon na skraju Lasu. Domeną ich były pejzaże, które zrywały z wyidealizowanym pejzażem akademickim, a preferowały pracę w plenerze i malowanie natury zgodne z własnym odczuciem. Utorowali drogę dla impresjonistów. Najważniejszymi przedstawicielami byli: Théodore Rousseau, Jean-Francoise Millet, Camille Corot, Charles-Francoise Daubigny.

Szatafż

niewielkie postacie ludzi, zwierząt lub scenki rodzajowe uzupełniające i ożywiające pejzaż lub widok wnętrza

Źródło: encyklopedia.pwn.pl

Galeria dzieł sztuki

Jean-Francoise Millet, „Odpoczynek żniwiarzy”, 1848, Luwr, Paryż, wikimedia.org, domena publiczna

Bibliografia

Wielcy Malarze, ich życie, inspiracje, dzieło. Nr 26

Galeria Sztuki. Najsłynniejsze dzieła mistrzów malarstwa. J.F. Millet. Nr 47